

FELSEFE DÜNYASI

2016/YAZ/ SUMMER Sayı/Issue: 63

FELSEFE / DÜŞÜNCE DERGİSİ

Yerel, Süreli ve Hakemli Bir Dergidir.

ISSN 1301-0875

Türk Felsefe Derneği mensubu tüm öğretim üyeleri (Prof. Dr., Doç. Dr., Yard. Doç. Dr.) *Felsefe Dünyası*'nın Danışma Kurulu/Hakem Heyetinin doğal üyesidir.

Sahibi/Publisher

Türk Felsefe Derneği Adına
Başkan Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ

Editör / Editor

Prof. Dr. Celal TÜNER

Yazı Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Murtaza KORLAELÇİ (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Ahmet İNAM (ODTÜ)
Prof. Dr. Celal TÜNER (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. M. Kazım ARICAN (Yıldırım Beyazıt Ün.)
Doç. Dr. Levent BAYRAKTAR (Yıldırım Beyazıt Ün.)
Yard. Doç. Dr. Necmettin Pehlivan (Ankara Üniversitesi)
Yard. Doç. Dr. M. Enes KALA (Yıldırım Beyazıt Ün.)

Felsefe Dünyası yılda iki sayı olmak üzere Temmuz ve Aralık aylarında yayımlanır. 2004 yılından itibaren Philosopher's Index ve Tubitak/ULAKBİM tarafından dizinlenmektedir.

Felsefe Dünyası is a refereed journal and is published biannually. It is indexed by Philosopher's Index and Tubitak/ULAKBİM since 2004.

Adres/Adress

Necatibey Caddesi No: 8/122
Kızılay - Çankaya / ANKARA
PK 21 Yenışehir/Ankara • Tel & Fax: 0 312 231 54 40
www.tufed.org.tr

Fiyatı / Price: 35 ₺ (KDV Dahil)

Banka Hesap No / Account No:

Vakıf Bank Kızılay Şubesi

IBAN : TR82 0001 5001 5800 7288 3364 51

Dizgi ve Baskı / Design and Printed by.

Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi

Alinteri Bulvarı 1256 Sokak No: 11

Yenimahalle/ANKARA

Tel: 0 312 354 91 31 (Pbx) Fax: 0 312 354 91 32

Basım Tarihi : Temmuz 2016, 750 Adet

Eğitimimizin Yeniden İnşasında Özgün Bir Proje: Necmettin Tozlu'nun Kâmil İnsan Yetiştirme Felsefesi Üzerine Bir İnceleme

Mikayil SÖYLEMEZ*

Giriş

Düşünürleri ve düşünce sistemlerini yaşadıkları devrin toplumundan ve sosyal olaylarından soyutlamak mümkün değildir. Bu cümleden olarak Tozlu'nun da böyle bir bağlamda değerlendirilmesi gerekir: Öyle ki Tozlu, bir yandan modern eğitimin önemli ilke ve çıkarımlarını dikkate alırken, diğer yandan İslam medeniyetinin kâmil insan modeline dayanır. Bu temellendirme gelişigüzel değildir. Çok boyutludur. İki dünyanın da hazmı ile oluşturulmuştur. İşe hakkıyla hâkim bir entelektüelin güçlü bir çabası ve derdidir tüm bunlar. Dahası ilgili bu tenkit ve üretimine zihnî, kalbî dünyanın verilerini kattığı gibi, bunlarla ideal bir fert, toplum yapınmasına da gider. Aşağıdaki alıntılar ve benzeri eserlerindeki muhteva değerlendirmemizin yerindeliğini ortaya kor. Sözü Tozlu'ya bırakalım:

Bu “Giriş”te neticede şunu rahatça söyleyebiliyoruz: Yazarımız sosyal, kültürel meselelere, eğitime, eğitim problemlerimize hakkıyla vukuf peyda etmiş bir entelektüeldir. Bu bakımdan tahlilleri, milletimiz için bu gibi konularda yapılması gerekenlere işaret etmesi, ideal bir insan ve toplum oluşturma yolundaki gayreti, insan yetiştirmede değerlerin esas alınmasına işareti, ısrarı, tüm bunları insanlık âlemi için isteyişi, devrin üstünü örtüğü gerçek hayatı, ölümü ve ötesini gündeme getirmesi gerçekten övgüye değerdir. O şöyle der;

* Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Doç. Dr.

Günümüz insanı tedirgindir. Şaşkındır ve bunalımdadır. Onu bu konuma getiren binlerce faktörden bahsetmek mümkündür. İnsanın yeniden belirli bir denge haline kavuşması, kurtuluşa ulaşması inanç, kültür ve medeniyet anlayışındaki değişme yanında verilecek eğitime de bağlıdır. Ancak bu eğitim herhangi bir eğitim değildir. Düşünül-müş, felsefesi, metafiziği yapılmış bir eğitimidir.¹

Tozlu eğitimin önemini belirttikten sonra onun özelliğini açıklamak hususunda şunları söyler;

Özellikle eğitim sistemindeki bulanık insan anlayışı karşısında ci-hanşümül ve fitri, ilahi temele dayalı insan anlayışını benimsetmek ve geliştirmek İslâm’i eğitim felsefesinin temel sorunları arasındadır.”, “Kültürümüzdeki tüm çatlaklar onarılmalı, din ve dil hayatı, tarih anlayışı ve topyekûn tefekkür hayatı ele alınıp, yeni gelişmelere göre teçhiz edilmelidir. Böylece millet kendi ruhî değerleriyle tüm dış tesirlere karşı koyabilecek dirençli bir yapıya kavuşturulacaktır.”, “Belli ki, insanın ayakları kaymış, bütünlüğü parçalanmıştır. Bize düşen böyle bir ortamda sadece insanı yapmayı, onu imar etmeyi, bunalımdan çıkarmayı, yani neslimizi koruyabilmeyi başarmaktır. Bunun yolunu araştırmaktır. Bu aynı zamanda namuslu, bilgili, insanı seven, onun dertleriyle ilgilenen insan yetiştirmek demektir. Bu önce insanı sevmekle başlayacak; tabiata, suya, güneşe, hele hele maddeye gönül verdiğimiz kadar insana gönül vermekle de sürdürülecektir. Burada metot insanın içerisinde tutuşturulmuş bir sevgi alevidir²

1. Tozlu’nun Düşünce Atlasını Ören Öncüler

Tozlu’nun İnsan hakkındaki görüşleri genel olarak incelendiğinde; İslâmî anlayışın bir sonucu olduğu anlaşılır. Bu bağlamda Tozlu’nun ilham kaynaklarının bu konuda eser vermiş önemli Müslüman ilim adamlarının olduğu görülür. Bu cümleden, başta Seyit Ahmet Arvasi olmak üzere İmam-ı Gazali, İbni Arabi, Mevlana Celaleddin, Muhammed İkbâl, Necip Fazıl Kısakürek, Sezai Karakoç, Cemil Meriç, Nurettin Topçu, Erol Güngör, Ferit Kam, Mehmet Akif Ersoy, Peyami Safa, Kemal Tahir, İ. H. Baltacıoğlu gibi şair ve yazarların Tozlu’nun zihin atlasında önemli rolleri var-

1 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 1*, Bayburt Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 2014a, s. 152.

2 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 3*, Bayburt Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 2014c, s. 175.

dır. Diğer taraftan erken dönemde klasik batı romanları ile tanışması, ona bu dünyanın da kapılarını açar. Garaudy'den Sartre, Camus'den Russell'a Bergson'a, Toynbee'ye kadar batılı felsefeci ve düşünürler Tozlu'nun gündeminden düşmez. Onun bir özelliği de başta hocaları Necati Öner ve H. Ziya Ülken olmak üzere M. Aydın, S. H. Bolay, A. İnam, Şahin Uçar gibi meslektaşlarının eserlerini de gözardı etmemesidir. Bütün bunların İslamî bir temelde yoğruluşu, özellikle tasavvuf merkezli işlenişi onun insan anlayışının oluşumunu hazırlar.

2. Tozlu'nun İnsan Anlayışı

Tozlu'ya göre insanın yaratılışını, tabiatını iyi anlamak gerekir. İnsan tabiatı üzerine gelişigüzel önyargılardan kurtulmak, insanı anlamamanın ilk şartıdır. Eğitimciye düşen insan fitratı, insan tabiatı üzerine, şimdiye kadar yapılan tahlilleri, görüşleri, ileri sürülen bakış açılarını, bunlara dayalı analizleri göz önünde bulundurarak, insan hakkında hüküm vermektir. Çünkü insan tabiatını anlamamanın yolu geniş bir perspektifle bakmaktan geçer.³ O şöyle der:

Bu yol, insan tabiatının hangi yönlerinin öne çıkarıldığını, neye dayandırıldığını, hangi amaçlara hizmeti esas aldığını ve bütün bunlardan ne gibi pratik sonuçlar çıkarıldığını ortaya koyacaktır. Dahası, bu bakış açılarının yaşayan insanlara göre ne ölçüde insanî olduğunu da bir nebze olsun test edecektir. Şu halde, insan tabiatına ilişkin bakış açılarını, yorumları, bilimsel çıkarımları bilmeden, insana yönelik faaliyetler, muameleler eksik olacaktır. Eğitim söz konusu olunca, bunların bir muhasebesi, felsefi bakışa dayalı açılımları, tahlil ve tenkidi bir zaruret halini alır. İnsan, günümüzde bütün faaliyetlerin temelinde yer alır. Öğretim-egitim faaliyeti için de temel öge insandır. Eğitilen de, eğiten de insan ferdidir. Eğitimin diğer bütün yapılarını insanın çevresinde döner. Öyleyse gelip dayanılan husus, vurgulanan husustur: İnsanın tabiatı nedir?⁴

Tozlu konuya daha da açıklık getirmek için şu örneği vererek devam eder:

3 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 2*, Bayburt Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 2014b, s. 218.

4 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 1*, s. 312.

Bir demirci, bir marangoz, bir sarrafın vs. başarısı, öncelikle çalıştığı malzemenin tabiatını bilmeğe bağlıdır. Yetiştirici için bu husus daha da önem kazanır. Çünkü işlenen, var edilmeğe çalışılan insandır. Burada yapılan hata nesillere mal olur, tüm sosyal düzeni de sarsar. Öyleyse, eğitimci-yetiştirici insana nüfuz edebilmelidir. Bunun için de onun tabiatına ilişkin bakış açılarını, yorumları, teorileri hazmetmiş olmalıdır.⁵

Tozlu bazı mekanistik ve materyalist dünya görüşüne sahip düşünürlerin böyle bir ufka, bakış açısına sahip olmadıklarından insanı anlayamadıklarını vurgular. Böylece onu daralttıklarını, içini boşalttıklarını ifade eder. Hâlbuki şu açıklamaların doğrultusunda amel edilmesini önceler:

Felsefi ve bilimsel açıklamalar önemli bakış açılarının, anlamlandırmaların yanında, dinlerin de insanlara bakış açıları, yorumları ve rilmeli daha sonra bütün bunlardan hareketle öngörülen yetiştirme sistemlerine geçilmelidir...”, “Dinlerin yorumu, aynı zamanda çağımızda insanın tabii düzenden, tabiattan ve dolayısıyla kendisinden kopmasına da bir cevaptır. Bilgelikler ve dinler hayatı zenginleştirip derinleştirirler.⁶

Tozlu, çağdaş baskın insan anlayışlarını, (Darwinci, Freudcu, davranışçı v.b.) bu zenginliği kavrayamadıklarından eleştirir. Bunların indirgemeci, zihni ve kavramsal olduklarını, tek hedeflerinin insanın nazarını dünyaya çevirmek olduğunu, maneviyatı ve dini dikkate almayarak çevirme uğratmaya çalıştıklarını vurgular. Bu hususu şöyle vurgular;

Bu özellikleriyle modern anlayış ve uygulamalar dini inancı kendi yapısına uyarlar; değil ise reddeder. Ruhi yapısı, iç derinliği ve genişliği, insanın sırrılığı, madde esas alındığında, somutlaştırılmadığından susturulmuştur. Bütün bunlar gayri insani bir yapı, gaddar, zulümkâr, nefisinden başkasını düşünmeyen, sevgisiz-soğuk, bunalımlı bir insan var etmiştir.⁷

Tozlu, bütün bunlardan kurtulmanın yolunu da gösterir. Ona göre sorunun çözümünde S. A. Arvasi'ye gönderme yapar. Arvasi'ye göre insan yaratılmıştır, kuldur. O, bu haliyle en yükseğe çıkma ve, en alçağa düşme potansiyeline sahiptir. Mesele en yükseğe çıkabilmektir. İnsan buna

5 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 1*, s. 312.

6 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 1*, s. 315.

7 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 1*, s. 317.

layıktır. Çünkü onun sırlarla dolu bir iç âlemi vardır. Tozlu, bu anlayışa şöyle bir yorum getirir:

İnsanın ıstırabı, aşkı, sevgisi, iç derinliğinin bin bir renkli parıltısı bunların çok farklı tecellileri vardır. Bu yüzden felsefe de bugün bu derinliklere inme, sezgiyle bu iç güzellikleri kavrama gereğini hissetmiştir. Akıl da eşyada, onun muayyeniyetlerinde kalmasına rağmen, irdeleme-sorgulama yolunu açar. Soyutlama, ulvî âleme, aşkına sarkma böyle başlar. Bu başlangıç güçlü sezgilerle “ilhama” açılır. Olanın ötesi, maddenin perdesi yırtılır.⁸

Tozlu, bu noktada baskın anlayış olan materyalizm- idealizm çatışmasının kritiğini yapar, insanın bu iki âlemi de yaşadığını, bunların gerçeklikleri ölçüsünde var olduğunu, bunlarla yetinmediğini, varlığını daha temel bir bütünde gerçekleştirmek, “Mutlak”a ulaşmak, gerçek birliğe kavuşmak istediğini vurgular. O, şöyle der:

Şüphesiz bu güç yolculukta, engeller, çarpışmalar, takılıp kalmalar da söz konusudur. Nefsinde, arzusunda, kendi gerekçeli dünyasında, şehvetinde, akçesinde v.s. kalanların sayısı az değildir. Ne olursa olsun, insanın iç atılımı daima diridir ve ileriye yöneliktir. O, büyümek, gelişmek, olmak ister. Dahası güzeli, aşkı, dünyayı ister. Bununla da yetinmez. Sonsuza talip olur. Ama eksiklikler, yokluklar dünyasındadır. Ölümlüler dünyasındadır. Bütün bunları hisseder, duyar ve yaşar. İdrakine yok oluş çarpınca ürperir, üşür, çırpınır ve yok olmak istemez. Varlığa, sürekli var olmaya böyle talip olur. Mutlak'a yol alır. Bütün büyük mistikler, mustaripler, sanatkârlar bu geçitten geçer. Bu yolda verilen eserler de bu duygunun, bu anlayışın tecellilerinden ibarettir.⁹

Tozlu, bu görüşün karşısında yer alan Freudçu, Durkheimci, materyalist görüşleri yetersiz bulur. Onların fert-toplum çatışması şeklinde gösterdikleri çatışmanın aslında ferdin kendisiyle olan bir çatışması olduğunu vurgular. O, şöyle değerlendirir bu durumu:

Çatışma ferdin kendi içindedir. Toplumda değildir. Toplumsalda oluşan çatışmalar ruhî derinliğine ve sürekli değildir. Zaman zamandır

8 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 3*, s. 48.

9 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 1*, s. 319.

ve arızîdir. Derinliğine ve kategorik bir anlam ifade etmez. Mevlana, “Melek melekliğiyle, hayvan hayvanlığıyla kurtuldu. İnsan ikisi arasında yalpa vurup durur” der. İnsan böylece esas mücadeleyi, çatışmayı, kavgayı kendisiyle yapar.¹⁰

Tozlu, burada insan hürriyetine de değinir. O, şöyle düşünür: Batı düşüncesinde iki büyük ekolü düşünürsek, durum ne deterministlerin ne de sezgicilerin dediği gibidir. Hürriyetimiz ne tamamen tanzim edilmiş ne de tamamen kendi elimizdedir. Aslında irade-i cüziyyemiz¹¹ bir irade-i küllüye¹² tarafından çevrilmiştir. Bu bizim gayretimizi, seçimimizi, şahsiyetimizi işe katar. Kendimizi yapmada ve yıkmadaki payımıza dikkat çeker.¹³

Tozlu’ya göre insanın yapma, seçme, istediğine yönelme imkânı da hür olma özelliğinin bir ifadesidir. Öyleyse özgürlük te insan tabiatına ilişkin bir hassadır. İnsan özgürse ki, öyle görünüyor, yaptıklarından da sorumludur. Dahası kendinden ve tüm kâinattan da sorumludur. Bu insanın gayretini, güç-enerji sarf etmesini, düşünüp-yapıp etmesini de getirir.¹⁴

Tozlu, insanın tabiatındaki belirleyicilik özelliğinin Mevlana’dan, İkbâl’den hatta bunlarla örtüşen Natüralistlerden örnekler vererek, çevre faktöründen önde olduğunu söyler. “Yetenek, kapasite, zekâ gibi temel özelliklerimizin Yaratıcı’nın bir vergisi olarak kabulü insan tabiatının kalıtıma dayalı izahını önceler.”¹⁵ Nihayet Tozlu, böyle bir çerçevede insanın yeniden inşasının zaruretine geçer. Bu inşanın temel harcı İslam akidesidir, Allah’a imandır ve bu doğrultuda insan yetiştirmektir. Yani “kâmil insan”.

Tozlu, insan-ı kâmilî yetiştirmek için adres olarak tarihi dinamiklerimizi, kültürel zenginliğimizi ve dinin engin kucaklayıcılığını gösterir. Ona göre;

Dinamiklerini tarihinden, kültürel zenginliklerinden, dinin engin ve kucaklayıcı insan anlayışından ve oluşmakta olan bir dünyanın şart-

10 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 1*, s. 320.

11 İrade-i cüziyye: İslam inancına göre (akaid, kelim) insanlara verilmiş olan ve kaza ve kader sınırları çerçevesinde hareket imkânı tanıyan özgür iradedir.

12 İrade-i küllüye: İslam inancına göre Allah’ın iradesinin olduğu ve bu iradenin her şeyi kuşattığı malumdur. ilahi iradenin her şeyde hükümran ve söz sahibi olması bakımından, Allah’ın iradesine ve istemesine külli irade denilir.

13 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 1*, s. 320.

14 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 1*, s. 313.

15 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 1*, s. 314.

larından almayan bir eğitim felsefesi, silkinişimizi ve güçlenişimizi sağlayamayacaktır....bir insan anlayışımız ve bir üretim tarzımız olmalıdır.¹⁶

Şimdi Tozlu'nun kâmil insan yetiştirme üzerine düşüncelerine geçebiliriz.

3. Necmettin Tozlu'nun Kâmil İnsan Yetiştirme Felsefesi

Tozlu'nun insana bakışı anlatıldığı üzere İslami çerçevede odaklanır. Bu anlayış, insanın hem fizyolojik hem de ruhî yapısı üzerine dikkatimizi çeker. Fakat en çok üzerinde durduğu insanın ruhî cephesi ve insan ruhunun kirlenmesine neden olan çağdaş eğitim sistemleridir. Çünkü bunlar değil ferdî hayatlardan, toplumdan ve küreden bile Allah ve Peygamber (sav)'e inancı kovmuşlardır.

Düşünüre göre yukarıda değinildiği gibi insanın yeniden inşası ve kurtuluşu şöyledir:

Kaybolan insandır, toplumdur. Yeniden insanın inşasının imkânı, ancak İnsan-ı kâmil yetiştirebilmekle mümkündür. Bu başarıldığında bütün insanlık kurtulmuş ve dolayısıyla yaşanabilir bir dünya kurulmuş olacaktır. Bunun yolu da Allah'ı (c.c.) bilmekle, idrakledir. Yahut "İradenin Hakk"a teslimi ile¹⁷

Tozlu'ya göre "insan-ı kâmil evrenseli temsil eder. O, zaten insanın nasıl evrenselleşebileceğinin örneğidir. Batı menşeli hümanizm, sosyalizm gibi düşünce mektepleri her ne kadar insan sevgisi üzerine bina edildikleri iddiasını taşısalarda, bunu, uygulamada gösterememişlerdir. Hâlbuki İslamî, Vahiy kaynaklı öğretisi, bunun Peygamber (sav) soluğunu taşıyan insan-ı kâmil örneği, hakiki manada evrenselleşmiş ve evrenseli talim ettirmiştir. Bu açıdan Mevlanalar, Yunuslar, Hacı Bektaşlar ve daha niceleri örnektir örnek olmaya da devam edeceklerdir. Bunlar tüm insanlara, insanlığa hitap ederler. İnsanları, dünyanın istila ettiği kalpleri uyandırırılar, mayalarlar, arındırırılar ve yüceltirler. İnsan-ı kâmil (Mürşit) Hak ehlidir. Hakikati hedefler. Bu bütün insanlarda ortaktır, ama gizlidir. Çünkü Yaratıcı Hz. Âdem'i yarattığında ona Hakk'ı, hakikatin bilgisini öğretti. Bu ezeli-ervahta tüm ruhlara da öğretilmişti.

16 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 2*, s. 178.

17 Necmettin Tozlu, "Yaşanılır bir dünya kurmak: Yahut eğitime düşen", 2015, Konferans.

Dünyaya gönderilme bu açıdan bir imtihandır. İnsanların, ruhlar halindeyken verdikleri söze (Hakk'ın, “Ben sizin Rabbiniz değil miyim hitabına; evet sen bizim Rabbimizsin cevabına”) yaratılışla, dünyaya gönderilişle birlikte ne ölçüde sadık kaldıklarının tespiti. İşte İnsan-ı kâmil bir açıdan bu söze sadakat örneğidir. Hakk'tan gayriye iltifat etmez. Şunu gerçekleştirir: Allah, insanları dünyaya tertemiz gönderir. Dolayısıyla kendine böyle dönmelerini murat eder. Hâlbuki insanlar dünyada pek çok haksızlık yapar, âdaletsiz uygulamalara vesile olur, türlü zorbalıklara kapılar aralar, haksız kazanç edinir, sömürür, günah işler, kir ve pasa bulanırlar. Tüm bu ağırlıklarla Hakk'a varılamaz. İnsanın Hakk'a varabilmesi için tüm bu ağırlıklardan arınması gerekir. İnsan bunun, kendi başına yolunu yordamını bilemez. İşte İnsan-ı kâmil (mürşit) bunu talim ettirir. Bizim Mevlanalarımız, Yunuslarımız, Niyâzî-i Mısrilerimiz böyle bir eğitimden geçerek olmuşlar ve bunu talim ettirmişlerdir. Bu, gönül eğitimidir, sevgi eğitimidir, ruh eğitimidir, ruhun saflaştırılmasıdır. İnsan ruhlaşarak geldiği yere gider. Yani Hakk'a ulaşır. Böyle bir “olma hali” güçlü bir çabayı, bizatihi yoğunlaşmayı, teslimiyeti, kötülöklere karşı direnmeyi, nefisle sürekli bir savaşı gerektirir.

Böyle bir insan aktiftir. İcatçı ve kurucudur. Kendini şekillendirdiği ölçüde çevreyi de şekillendiricidir. Benliği kuvvetlidir. Allah'ın rızasına göre yaşamayı amaçladığından, dünyayı da bu doğrultuda düzenleme cehdindedir. Ve bu insan özgürdür. Allah'tan gayri hiçbir güce boyun eğici değildir. Çağdaş kırılmanın, bunalımın boyutları dikkate alınır, dirilişin ancak böyle bir insanla, böyle bir insanın inşasıyla mümkün olabileceği kavranır. Böyle bir insanı ve eğitimini günümüz modern eğitimi, dibindeki felsefe ne anlayabilir ne de benimseyebilir. Bunların çok farklı düzlemlerde cereyan ettiği açıktır. Birinde kurban edilen nefistir, diğerinde merkezileştirilen, yüklenen. Birinde arındırılarak, özüne ulaşılan, diğerinde tüm ihtirasları, içgüdüleri açılan, tatmine endekslenen. Modern anlayış akli putlaştırır, insanı akla göre kurar. Vahye dayalı eğitim ise akli inkâr etmez, ama onu yegâne ölçü olarak da almaz. Mevlana, ‘zamanımızın bilginleri kılı kırk yarıyorlar, kendileriyle ilgili olmayan şeyleri pekiyi öğreniyorlar, biliyorlar ama asıl olanı, önemli olanı yani kendilerini bilmiyorlar’ diyerek insanın kendini bilmesinin merkezi bir yer işgal etmesi gerektiğini vurgular.

Bu da aslında çağdaş bilgi nazariyesinin eksikliğini, yetersizliğini dile getirir. Hacı Bektaş veli ise bu tür bilgiyi, eksikliği ve yetersizliği yanında kuru bir bilgi olarak da niteler ve faydası bir kenara, insana günah ve sorumluluk yüklediğini ifade eder. Hâlbuki mesele insanın arındırılmasıdır. Dolayısıyla erenler, vahiy bilgisinin zaruretine işaret ederler.”¹⁸

Tozlu, insan-ı kâmile ilgili yukarıdaki özellikleri ve hakikati nazarıma verdikten sonra burada bir yanlış anlayışa da dikkatimizi çekmektedir. O şöyle der;

Kâmil insan, dünyadan el-etek çeken insan olarak bilinir. Hâlbuki bu gerçek değildir. Kâmil insan dünyadan yüz çevirmez, ama onu sırtlamaz da. O tüm dünyayı bir vasıta, bir emanet olarak görür. Onu iyiyi, güzeli üretme yolunda kullanır. Onun kuşandığı zırh, modern dünyanın, modern eğitimin yetiştirdiği, teşvik ettiği insan tipinin hırsına, acımasızlığına, bencilliğine karşı feragati, aşkı, ideali, âdaleti, duyarlılığı büyüterek, besleyerek insanın insanlığını ve ruhunu yeneden kazanmasının yolunu açar¹⁹

Tozlu'ya göre “insan-ı kâmil, insan kalitesinin zirvesidir. Gönlü kadar kafası da, tefekkürü de geniştir. Bizim çoğu problemimiz düşünce gücümüzü, tefekkürümüzü kaybetmiş olmamızdan kaynaklanır. Düşünce bitince, yapma, var etme, kurma ve geliştirme de biter. Böylece insan ve toplum statikleşir. Zaman dışı kalır. Batı, tek bir değere indirgenirse bu tefekkürdür. Bilim de teknik de bu kaynağın mahsulüdür. Düşünebilen bir toplum, millet kendini de, tabiatı da başka dünyaları da okumasını bilir. Bu, bilimin özgün üretimidir. İslam Medeniyetinin evlatları düşünmeyi kaybettikleri günden beri, kendilerini de kaybetmişlerdir. Kendilerine has bir metodoloji, bir bilim paradigması kuramamışlar, tabiatı farklı bir şekilde okuyamamışlardır. Kendi insan, toplum ve medeniyet tasavvurlarını kaybedince, özgünlüklerini de kaybetmişlerdir.”²⁰

Çağdaş dünyaya baktığımızda genel bir bozulmanın, çürümenin, bunalımın hüküm sürdüğü, fert, devlet ve toplum çapında bütün birimlerin çetin problemlerle boğuştuğu bir gerçek. Tozlu'ya göre bu ortak bozulma, ortak problemler küreselleşmeye ulaşan, insanın ruhi yapısını görmezden

18 Necmettin Tozlu, “Yaşanılır bir dünya kurmak: Yahut eğitime düşen”, s. 11.

19 Necmettin Tozlu, “Yaşanılır bir dünya kurmak: Yahut eğitime düşen”, s. 12.

20 Necmettin Tozlu, “Yaşanılır bir dünya kurmak: Yahut eğitime düşen”, s. 12.

gelen eğitim felsefeleriyle hazırlanmıştır. Aynı anlayışla bu problemlere çareler üretmek mümkün değil. Çünkü Ona göre bozulan, kırılan, güvenini kaybeden, karakter ve şahsiyet balansını yitiren, maddeleşen insandır. Bu insanın Batılı sistemin nazara verdiği felsefe ve paradigmalara yeniden inşası mümkün değildir. Güzel insanı, kâmil insanı, erdemli insanı, karakterli ve şahsiyetli insanı yetiştirmek için Batı medeniyeti algısından kurtularak İslamî tefekkür, İslamî anlayışla işe koyulmalıyız. Çünkü İslamî eğitim felsefesi Allah'ın iradesine teslimi esas alan Peygamberane (sav) bir yoldur. Tozlu bu görüşünü sonradan Müslüman olmuş İbn Sarjun'un felsefe tanımıyla (Felsefe, bilgelik aşkıdır. Fakat gerçek bilgelik Allah'a aittir. O halde Allah aşkı gerçek felsefedir) derinleştirir. Böyle bir eğitim felsefesiyle insan Allah'ı (c.c) tanır. İnsanlık Allah'ı tanımış olsaydı yukarıda nazara verilen problemlere, bunalımlara, çekişmelere düşer miydi? O halde bütün mesele, gelip onu hakkıyla tanımaya, idrak etmeye dayanmaktadır. Bu da ancak insanı kâmiller yetiştirilerek başarılabilir.

Tozlu, Türk Filozofu Nurettin Topçu'nun “zamanımızın meselesi ne siyaset ne teknik ne de atom meselesidir. Zamanımızın meselesi irade meselesidir” tespitini nazarımıza vererek şu yorumu yapar:

Yani insan meselesi, insanın, toplumun uyandırılması meselesidir. Bunların yeniden inşasıdır. Gaflette olan, eşyada kaybolan, altın- gümüş hırsında boğulan, ömrü dünya için ölümcül bir savaş vermekle geçen insanın yeniden erdemli kılınmasıdır. Modern düşüncenin ve dünyanın yücelttiği izafilik, ferdiyetçilik, şüphecilik ve sekülerist bakış açıları dolayımında iradesi felç olan bu insanı uyandırmak gerçekten zordur. Çünkü toplumsal anlamda da bütün bunları besleyen sekülerizm hayatın tüm alanlarında Batı'da yegâne güç haline gelmiş, bütün otoritenin, hegemonyanın ve meşruiyetin kaynakları halini almıştır.²¹

Tozlu'nun bu yorumundan, sekülerizmin Batıda kutsallaştırılarak âdeta bir din haline getirildiğini anlamak mümkündür. Ona göre bu bunalımdan kurtulmanın yegane yolu, yukarıda bahsedildiği üzere insan-ı kâmiller yetiştirmektir. Çünkü bu yıkımı taklitle, tüm sınıfları teknolojik donanımlı kılmak yoluyla durduramayacağımız açıktır. Muhammed İkbâl'in deyimiyle bunu, ancak “İnsandaki Allah'ı keşfetmek”le yani in-

21 Necmettin Tozlu, *Eğitim Felsefesi*, 2012, İzmir: Altın Kalem Yayınları, s. 315.

nı kâmiller yetiştirmekle durdurabiliriz. Bunun için tüm hedefimiz kâmil insanı yetiştirmek olmalıdır. “Kâmil insan, şevket devirlerimizde eğitimi-mizin hedefiydi. Hem tasavvuf hem de medrese eğitimi nihayette “İnsan-ı kâmil”i yetiştirmeyi amaçlıyordu. Bu konuda alıntılarda ifade edildiği üzere çok şey söylenmiştir ve söylenebilir de. Kısacası “Kâmil İnsan” kul-dur. İradesini Allah’a teslim etmiş, onu hakkıyla bilmiş bir kul. Gayesi Hakk’ı, Hakikati bilmektir. Bu da kulluktan yani kendisini, nefisini bilmek-ten geçer. Bu tür bilme suje-obje ilişkisine dayalı pozitif bilimsel bilgiyi aşar. Marifet bilgisini ve muhabbeti gerektirir. Bu yolda derinleşilir. An-cak dünya gözüyle mutlak manada Hakk’ı bilmek imkânsızdır. Bu ceht, gayret, bilme aşkı hayretle sonuçlanır. Bilindiği gibi bizi felsefe yapmaya iten amillerin başında hayret gelir. Hayret insanın gücünün aşıldığı durum-larda gelir. Kişi, bu gibi durumlarda aczini itiraf eder, faniliğini kavrar. Dolayısıyla Hakk’ın varlığını, ebediliğini idrak eder. Bu, aynı zamanda Tevhid’dir. Var olan sadece O’dur. Ve varlık ancak onunla vardır. Niyâzî-i Mısri (H1027/M 1618-1105/1694) böyle bir durumu, “el- vücud lillah” olarak görür. Gerçek varlık Allah’tır. İnsan, görünüşe aldanarak eşyada ve kendisinde varlık vehm eder. Bu vehim, benlik perdesinden kaynaklanır. Perde kalktığında Hakk’ın bir olan gerçek varlığı afakta ve enfüste görünür ve tecelli eder.”²²

Yukarıda anlatıldığı gibi Tozlu, insanı kâmil yetiştirilmesinde sa-dece insanın ruhî eğitimine yer vermez. O ruhla birlikte bedeni de ele alır. Çünkü neticede ele alınan insandır. İnsan bir bütündür. Modern eğitimde olduğu gibi onu parçalamamak gerekir. İnsan deyince aslında ruh ve be-denin birlikteliği, bütünlüğü akla gelir. Hayatı boyunca da bu birliktelik sürer. Ne zaman ki Descartes ile başlayan ruh-beden ayırımı insanlığın gündemine girdi insan da, toplum da çözümler, bozulmalar başladı. Batı, defalarca vurgulandığı üzere bilime dayalı tanımlamalarında insanı da bir obje gibi ele alır. Onun ruhî yönünü göremezlikten gelir. Bütün projelerini bu anlayışa göre kurar. Dolayısıyla hayat maddî olana, biyolojiye indirge-nir. Tüm manevî- ahlâkî değerler böylece yok sayılır. Bu, insanlığı bugün-kü bunalımının ana sebeplerinden biridir. Tekrar insanın inşası gerekir. Bu, bizi insanı kâmile götürür.

22 Necmettin Tozlu, “Yaşanılır bir dünya kurmak: Yahut eğitime düşen”, s. 11.

Tozlu, sanki insanı kâmile ilgili olarak şahsiyeti ve karakteri de ele alır. Ona göre devrin insan anlayışı, sosyal-siyasî-iktisadî-teknolojik değişiklikler insanın yapısı üzerine hayli etkilidir. Çıkar, ikbal, gelecek artık insanları gütmektedir. İnsanlar nefislerinin doğrultusunda hareket etmektedirler. Vefayı, feragatı, sevgiyi, kendini adamayı unutmışlardır. Böylece sağlam, istikrarlı, doğruyu doğru, eğriyi eğri bilen şahsiyetlere artık pek ender rastlıyoruz. Bozulma umumî ve sirayet edici. Kötülükler kol gezmekte ve sürekli üretilmektedir. İşte tüm bunları ancak insanı kâmiller yetiştirerek aşabiliriz. Tozlu, daha sonra bu bağlamda şahsiyet, huy, karakter ve mizaç kavramlarını tahlil eder. Buradan da insanın şahsiyetli, karakterli olabilmesi için arınması gerektiği noktasına gelir. Bu da insanı kâmile ilişkilidir.

İnsanı kâmil mümtaz şahsiyetlerin, mürşitlerin (Mevlanalar, Yunuslar, Niyâzî-i Mısrîler vb. şahsiyetlerin) yolundadır. Bu yolla gönül eğitimi, ruh eğitimi, ruhun saflaştırılması gerçekleştirerek yani ruhlaşarak insan geldiği yere yani Hakk'a gidebilir. Böyle bir "olma halî" güçlü bir çabayı, bizatihi yoğunlaşmayı, teslimiyeti, kötülöklere karşı direnmeyi, nefisle sürekli bir savaşı gerektirir. Büyük şahsiyetlerin, ufuk insanların meclislerinde hak, delil, akıl ve meşveret vardır. Bu da insan-ı kâmilin yol haritasıdır.

Tozlu'nun insan-ı kâmil yetiştirme düşüncesinde sevgi iksiri, sevgi ruhu hayli önemlidir. Bunu, çağdaş eğitim felsefelerinin eleştirisiyle ortaya koymaya başlar. Çünkü sevgiyi içermeyen müfredatlardan mahrum eğitim felsefelerinin yetiştirdiği çağdaş insanın bunalımı ortadadır.

Tozlu'nun felsefî temelli izah ettiği söz konusu bozulmayı açmak gerekir. Bize göre insan fıtratı icabı bazı güçlerle doğar. Meselâ akli, vicdanı, ümitleri, korkuları, inanma-tapma özellikleri vardır. Bunlar bu fitrat bozulmadıkça normal etkilerini, faaliyetlerini sürdürürler. Meselâ akli, nefsinin dizginler. Nefsinin bütün isteklerini yerine getirmez. Nefsin bunu kabulü ve itaati için de bazı ilkeleri, aşamayacağı ilkeleri kabullenmesi gerekir. Böyle olmayınca nefsin itaati süreklilik kazanamaz. Bu konuda İslâm âlimleri ümit ve korkuyu öne çıkarırlar. Mümin, müslüman inancısı gereği hem ümit eder, hem de korkar. Allah'a iman bunu gerektirir. Allah'tan hem sevilir, hem de korkulur. İşte insan fıtratı üzere oldukça

bu kabiliyetleri gereklerini tecelli ettirir ve insanî yapı sürer. Bunlar tahrip edilince bozulma baş gösterir. Yeniden düzelme ancak yeniden fıtrata dönmekle mümkündür. Tozlu, bu yüzden insanın ve insanlığın zirvesi olan insanı kâmilî gündeme getirir.

Ona göre çağdaş eğitim felsefeleri “insanı bütünlüğü içerisinde ele almaz. Bunlar belirli çağların, şartların, kültürlerin eseridir. Bunlar birbiriyle çatışır. Bilgi konusunda oldukça yetersiz ve tarafgirdirler. Sınıfçı, otoriter, anti demokratik, ayrımcı ve dışlayıcıdır. Çok farklı temellerden yola çıkmalarına rağmen amaçta birleşirler. Bunların bütün gayeleri dünyada insana bir yer açmak, bu yeri büyütme ve giderek tüm dünyaya sahip olmaktır. Bunun için başkalarının acısı artmış, insanlık insanî olanı kaybetmiş ve aşamayacağı problemlerle karşı karşıya kalmıştır.”²³

Tozlu, bu eleştirilerden sonra bize düşeni, böyle bir insanı inşa etmede usulün önemini idrak etmediği vurgular ve bu yüzden çağdaş eğitimin yegâne yol, tek gerçek metod olarak gördüğü bilimsel yöntemin insana uygulanışını bütünüyle doğru görmez. Ona göre muhabbetullahı olan sevgi insanı Hakk’a ulaştırır. Bunu, Yunus, Mevlana, İkbâl vs gibi pek çok Allah dostlarından getirdiği örneklerle delillendirir. Sözü Tozlu’ya bırakalım:

Ciddi pek çok eserde sevgi varlığın özü olarak alınır. Bu anlayışa göre tüm varlık bu özden yaratılmıştır. Ve sevginin kaynağı Allah’tır. Bunun için kapsayıcıdır, dirilticidir ve erdiricidir. Kur’an’da sevgi muhabbet, meveddet (dostluk), ülfet terimleriyle ifade edilir. En çok kullanılan “hubb” kökünden türetilen terimlerdir. Hubb, sevgi anlamına geldiği gibi; çekirdek, öz, tohum, nüve (hubb) anlamlarına da gelir. Dolayısıyla sevginin, var oluşun özü-tohumu, çekirdeği olduğu söylenebilir.²⁴

Yunus’a göre de, bütün varlığın ve oluşun özü “aşk”tır. Yaradılış aşktır. İnsan aşktır. İnsanın bütün duyguları aşktır. Kısacası her şeyin özü aşktır ve her şey aşkın eseridir.²⁵

Tozlu, şöyle devam eder:

Şimdi bu sevgi tohumu bir yerlere ekilmeli. Bilindiği üzere her tohum her toprakta yetişmez. Öyleyse sevgi tohumu yeşerebileceği, yetişse-

23 Necmettin Tozlu, “Yaşanılır bir dünya kurmak: Yahut eğitime düşen”, s. 9.

24 Necmettin Tozlu, “Yaşanılır bir dünya kurmak: Yahut eğitime düşen”, s. 13.

25 Necmettin Tozlu, “Yaşanılır bir dünya kurmak: Yahut eğitime düşen”, s. 13.

bileceği toprağa ekilmeli. İnsan söz konusu olunca sevgi çekirdeği, tohumu onun ancak yüreğine, gönlüne ekilebilir. Malum ola ki her gönül bu çekirdeği yeşertmez. Ayırık otlarından, yabancı otlardan, dikenlerden kalplerin bütünüyle temizlenmiş, arındırılmış olması gerekir (İslamoğlu). Hâlbuki modern dünyada, onu şekillendiren felsefelerle kalbin, gönlün söz konusu edilmesi mümkün değildir. Gönül, hesaba katılmaz. Reddedilir. Böyle bir anlayışta sevginin yeri, aşkın yeri olamaz. Denilebilir ki öyleyse çağdaş sevgileri, aşkları nereye koyacağız? Bunlar şüphesiz gerçek aşklar, sevgiler değildir. Gerçek aşk, Allah içindir, karşılıksızdır. Çünkü aşk, sevgi varlığın kaynağıdır. Ve Allah'tan gelir, ona gider. Bu kaynakla olan bağ kesilince bugünkü bunalım; çatışma, yalnızlık, sevgisizlik, âlemi, dolayısıyla kalpleri istila etti. Kalpler katılaştı, taşlaştı ve duyarsızlaştı. İşte bütün mesele bu kalplerin yeniden duyarlı kılınması, sevgiyle, aşkla tutuşturulmasıdır. Bu, insanın gafletten uyanması, dirilmesi, insanileşmesidir. Kendine gelmesidir. Bunun tek çaresi kalplerin arındırılmasıdır. Ayırık otlarının temizlenmesidir. Yani sevgi tohumunun, aşkın tutuşabileceği bir iklime gönüllerin kavuşturulmasıdır. Arı-duru bir gönülde ancak sevgiler, aşklar yeşerir. Ayırık otları, dikenler, kinlerdir, ihtiraslardır, nefretlerdir, düşmanlıklardır. Her tür sapkınlıklardır. Cangıla dönmüş yüreklerde bunlardan gayri ne bitebilir? Bunlar kalplerden kazılıp çıkarılmalıdır. Yerine sevgiler, aşklar, ülfetler ekilmelidir. Bu yüzden çağdaş Ferhatlar, şairin ifade ettiği gibi kazmaları kayalara değil, kalplere vurmalıdır. Herkesin şirini kendi içindedir. İçine doğru derinleşince, kalbini saflaştırıp, ondaki yalancı sultanları yani kinleri, hırsları, sapkınlıkları tahtından edince illâ ki gerçek sultana ulaşılır. İnsan ancak bu yolla tüm sahte tanrılardan kurtulup kul olur. Ve gerçek hürriyete kavuşur. Burada en temel amil aşktır, sevgidir. Bunlarla donanmış olmadır. Yunuslar, Mevlanalar bu yüzden ermişler, insan-ı kâmil noktasına kadar çıkmışlardır. Onları gerçekten Yunus yapan, Mevlana yapan, Mısırı yapan bütünüyle Hakk'ın boyasına boyanmaları, aşklarıdır. Ve asırlardır dillere, gönüllere konduran. Bu, aşktır, sevgidir elbet. Tüm bu gerçek aşkın kaynağı Allah'tır. Yüce Peygamber'dir. Düşünebiliyor musunuz bu güzel peygamber Cennet'i imana, hakiki iman etmeyi de sevgiye bağlamaktadır. O kutlu söz şöyle: "İman etmedikçe Cennet'e giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş sayılmazsınız". Su söz de O'na ait: "Kini olanın dini olamaz". Hâlbuki bu dinden kendini azâde kılınca, Tevfik Fikret (1867-1915), "dinim, kinimdir" diyordu.

Gerçi böyle bir durum sadece Fikret'e has değil. Sevgiden, aşktan, sevginin kaynağından uzaklaşan her insanın, toplumun, milletin başına gelebilecek bir durumdur. Nitekim bugün çağdaş dünyanın başına gelen de tam anlamıyla budur: “Sevgisizlik, merhametsizlik.”²⁶

Tozlu böyle bir değerlendirmeden sonra; sevgiyi, aşkı ne kadar anlattırsak anlatalım bitmez diyerek, imkânsız gibi görünen bugünün vahşi adamından, taş yürekli, çıkarıcı, acımasız ferdinden, başkasının kurdu olan insanından şefkatli, sevgi yüklü, duyarlı insanını çıkartmanın yolu sevgidir, aşktır diyerek şunları nazarımıza veriyor. “Bu çok güçtür ama yapılması gerekendir de. Bakırdan altunu çıkarmak, nefis adamından gönül adamını. Sapkından, vahşiden canlar canını. Bu, ateşi gül bahçesine çevirmektir. Enel Hak sırrına aşına olmak, dolayısıyla içindeki sultana gülümsemektir. Eğitimin bundan daha derin, daha kapsamlı, inşa edici bir amacı olabilir mi? Bu yapıldığında sevgi insandan topluma, oradan halka halka dünyaya sirayet edip insanlığın kardeşliği fikrini yaşanılır kılacaktır. Bu, yeni bir insan, yeni bir toplum ve yeni bir dünya, yaşanılır bir dünya demektir.”²⁷ Ona göre böyle bir dünyanın mimarları Mevlanalardır, Yunuslardır, Hacı Bektaşlılardır, Horasan Erleri, ve nice manevi dinamiklerimizdir.

Tozlu, insan-ı kâmilin oluşumunda, yetiştirilmesinde, maya ve harcında sevgi ve aşkın olduğunu, tarihin düşünce ufkuna yön verenlerden alıntılarla düşüncesini derinleştirir: “Ne düşünürsen savaşa dair, ben ondan çok uzağım çok çok uzağım. Ne düşünürsen aşka dair. Ben oyum. Bütünüyle oyum. Tam da oyum”. İşte bu aşktır ki Mevlana'ya göre, ölüyü dahi diriltir, taştan, topraktan nağmeler çıkarır, faniyi ebedi kılar. Bunu arzulu-yorsan, böyle olmak istiyorsan Mevlana'nın ateşiyle, aşkıyla tutuşacaksın. O, şöyle der: “Kimde benim ateşimden varsa, o, benden bir hırka giymiştir, Hz. Hüseyin gibi yaralıdır. Hz. Hasan'ın kadehinden bir kadehe sahiptir”. Ona göre ancak böyle bir insan gerçekte yaşıyordur. Çünkü Hakk'ı görüyordur. Göz, bu yüzden Mevlana'da insanın tek kıymetli parçasıdır. Gerisi et ve kemiktir. İkbâl (1877-1938) de neticede insanın, insanlığın değişimini aşta görür ve böyle bir aşkı, ihtiyarlayan çamurumuzdan yeni bir insan çıkarmaya çağırır. Hallac-ı Mansur (858-922), bu durumu, yani aşkın zir-

26 Necmettin Tozlu, “Yaşanılır bir dünya kurmak: Yahut eğitime düşen”, s. 13-14.

27 Necmettin Tozlu, “Yaşanılır bir dünya kurmak: Yahut eğitime düşen”, s. 14.

vesini, “İki rekât namazla da Allah’a varılır. El verir ki abdestini kanla al” beytiyle dile getirir.”²⁸

Tozlu, bu açıklamalardan sonra dikkatimizi eğitimimize çevirerek şöyle bir değerlendirme yapar:

Kendimiz olan, tabiatımızı bozmayan, eğip-bükmeyen, bölmeyen, dışlamayan, tüm insanımızı, tarihî tecrübemizi, ahlakımızı, inancımızı kucaklamayan, bütün toplum katmanlarını içermeyen, sadece okulla sınırlı olan, okulu da gerçek okul olarak kuramayan, düşünür, aydın değil, teknisyen yetiştiren (toplumu dışlayan, onun sürekli tanzimine soyunan), dehayı ihmal eden, yüksek ölçekli devlet adamı yetiştiremeyen, batı’yı anlamadan aciz, sadece taklide ayarlı insanlar yetiştiren, insanı sadece dünyalık yönüyle ela alan ve daha pek çok eksikle malul bir eğitim düşüncesi ve sistemi, en az 200 yıllık bir uğraşı neticesinde bizleri; -daha derin düşünceli, -daha ufuklu, -daha fedakâr, -evlerimizi daha sıcak, -insanımızı daha candan, daha sevecen, yapamadı. Ve hayatı daha bir yaşamaya değer kılamadı. Bu yüzden, insan-ı kâmil merkezli, aşk atına binen bir nesil yetiştirmek zorundayız ve bunun felsefesine, sistemine dayalı bir eğitim. Haliyle böyle bir eğitim; -zamana, hayata ve “an”a-, yaşanılan günlere sahip çıkmayı önceler. Bunu yaptığımızda, Kutlu kitabımızın; “O gün yüzler var ağarır, yüzler var kararır” hükmü gereğince yüzleri ağaranlardan oluruz. Yüzü ağaranlar, şüphesiz yeryüzünü de ağartırlar.”²⁹

Sonuç

Tozlu, önemli bir eğitim felsefecimizdir. Eğitimimiz üzerine dikkate değer çözümler getirmiştir. Onun görüşleri umarım dikkate alınır. Gerçekten bir milletin nerelerden nerelere düştüğü ve nasıl tekrar kalkabileceği tahlillerinde açıktır, ve bunlar yol göstericidir. Önerim artık hep Batı’ya koşmamaktır. Kendi insanlarımızın, düşünürlerimizin de dinlenmesidir. O, bunalıma, insanın mutsuzluğuna pek çok probleme rağmen karamsarlığa, ümitsizliğe düşmez. Bilakis çağın eğitim problemlerini, bozulan, tahrip edilen yapımızı nasıl yeniden inşa edebileceğimizi tahlil ve tekleriyle ortaya koy. Bu hususta çağdaş verileri, değerler dünyamızla meczetmeyi bilir. Bununla da insanın ve toplumun mutluluğunu hedefler.

28 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye 1*, s. 314.

29 Necmettin Tozlu, “Yaşanılır bir dünya kurmak: Yahut eğitime düşen”, s. 15.

Bu çalışmada nazara verilen problemlerin nedeni, Tozlu'ya göre önce kendimizi, dünyamızı, yapımızı kaybetmiş olmamız sonra da Batı'yı da anlamadan taklit etmemizdir. Mesela, ona göre bunun bir neticesi olarak modernizm ve sekülerizmi uygulamış olmamız bünyemizde önemli yaralar açmıştır. Tozlu'ya göre "Toplumdaki modernizm ve sekülerizmin hâkimiyeti sonucunda, ahlâkî alanda inanılmaz sarsıntılar ve erozyonlar meydana gelmiştir. Bunun sonucunda, günümüzde toplumlarda olduğu kadar fertlerde de istikrarsızlık, bunalım ve şahsiyet yitimi olmuştur. Haliyle fertler benliklerini, şahsiyetlerini yitirmekte, karakter ikilemi içinde bocalamaktadırlar. Ruh dünyaları bir ahenk ve dinamizmden mahrumdur. Böyle bir durum onları yürüyen birer mezar haline getirmiştir. Bu problemler, Batı'yı takip eden ülkelerde de yaşanmakta; bozulma, insandan topluma, kültürden sisteme tüm yapılanmalarda görülmektedir."³⁰

Tozlu, bütünüyle kurtuluşumuz kendi dünyamıza, değerlerimize, İslam'a dönmekle, ama bunları iyi, derinliğine anlamakla mümkün olduğunu ileri sürer. Bu da yetmez. Batı'ya da derinliğine vukuf peydah etmeliyiz. Onlardaki bilimi, tekniği kendi dünyamızdan hareketle üretmeliyiz. İnsanı yeniden tahtına oturtarak bir medeniyetin öncüleri olmalıyız. Bu, Batı'ya da muhtaç olduğu ışığı getirecektir. Bunun için adres eğitimidir. Eğitim felsefesidir, metodudur, içeriğidir. Bu yol insanı kâmile çıkar. Tozlu'nun insanı kâmil eğitimi için bir projedir. Üzerinde tartışılması gerekir. Uygulanışı, içeriği, kurumu vs gibi çeşitli yönleriyle ele alınıp değerlendirilmesi gerekir. Böylece, artık ıslahatlarımızın Batı'dan aktarmak suretiyle değil de, kendi dünyamızdan hareketle yapılması gerektiğini gündeme getirmektedir.

Tozlu, nihayette zor olan fakat imkânsız olmayan böyle bir eğitimi gerçekleştirmeyi Muhammed İkbâl'in (1877-1938) deyimiyle "İnsandaki Allah'ı keşfetmek"te görür. Bana göre buna talip olursa, bunu kim gerçekleştirirse gelecek onundur.

30 Necmettin Tozlu, *Eğitimden Felsefeye* 3, s. 254.

Öz

Eğitimimizin Yeniden İnşasında Özgün Bir Proje: Necmettin Tozlu'nun Kamil İnsan Yetiştirme Felsefesi Üzerine Bir İnceleme

Takriben iki yüz elli yıldır eğitimimiz Batı Düşüncesine ayarlı olarak ıslah edilmekte, devrimlere tâbi tutulmaktadır. Gelinen noktada henüz optimal bir sistem kurulmuş değildir. Mesele, yapılanmanın ve çözümün dışarda aranmasında düğümlenir. Hâlbuki ıslah ve çözüm, kendi dünyamıza, değerlerimize bakan tekliflere, özgün projelere dayanmaktadır. Bu açıdan ele alındığında Necmettin Tozlu'nun “Kâmil İnsan Yetiştirme Felsefesi” özgün bir projedir. Bu incelemede söz konusu teklif etraflıca ele alınıp, yeniden gündeme getirilmektedir. Umarım ilgililerin dikkatini çeker ve onları, Batı'ya-dışa baktıkları kadar biraz da içe-kendilerine bakmaya yöneltir.

Anahtar Kelimeler: Kamil insan, Sevgi, Eğitim, Necmettin Tozlu.

Abstract

An Original Project in Re-construction of Our Education: An Investigation of Necmettin Tozlu's Philosophy of the Perfect Man's formation

Our education has been reformed according to the Western oriented practices and subjected to revolutions for approximately 250 years. So far, an optimal system hasn't been achieved yet. The situation is getting more and more complex, because the solution and construction have been sought out of Turkey. However, reform and solution should be based on proposals and original projects which take our own values and our inner world into account. In this respect, Necmettin Tozlu's “Philosophy of Raising Great Person” is an original project. In this study, the issue has been analyzed in detail and put on the agenda again. I expect that the issue will draw attention of the authorities and direct them to do a self-criticism as much as they pay attention to the West.

Keywords: Perfect man, Love, Education, Necmettin Tozlu.

Kaynakça

- İnam, A. (1993). Bilgisayarımdaki felsefe. *Bilim ve Teknik*, (309), 592-595.
- İslamoğlu, M. (2006). *Yürek devleti*. İstanbul: Düşün Yayıncılık.
- Koç, E. (2002). Platon ve Yunus Emre düşüncesinde aşk. *Felsefe Dünyası*, 2(32), 37-47.
- Köylü, M. (2004). *Çağdaş Din Eğitimi Teorileri: Batı Örneği*. İstanbul: Ulusal Yayınları.
- Özerol, G. ve Ayaz, M. F. (2013). *Uyuşturucu madde kullanımı ve şiddet ilişkisinde psikologların alguları ve çözüm önerileri*. Y. K. Haspolat içinde, *Diyarbakır Yerüstü Kaynakları 2* (s. 107-120). Diyarbakır: Dicle Üniversitesi.
- Solak, A. (2004). *İnsan yolunda*. İstanbul: Sahra Yayınları.
- Söylemez, M. (1999). *Türkmenistan'ın sosyo-kültürel yapısı*. AŞGABAT.
- Söylemez, M. (2000). *Mahtumkulu'nun eğitim felsefesi*. AŞGABAT.
- Söylemez, M. (2002). Mahtumkulu'nun eğitim görüşü. *Felsefe Dünyası* (35), 106-108.
- Söylemez, M. ve Ardıç, T. (2013). *Tüm yönleriyle şiddet*. Aile içi şiddet. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi.
- Tozlu, N. (1994). *Türkiye 1. Eğitim Felsefesi Kongresi*, (s. 8). Van.
- Tozlu, N. (2012). *Eğitim Felsefesi*. İzmir: Altın Kalem Yayınları.
- Tozlu, N. (2014a). *Eğitimden Felsefeye 1*. Erzurum: Bayburt Üniversitesi Yayınları.
- Tozlu, N. (2014b). *Eğitimden Felsefeye 2*. Erzurum: Bayburt Üniversitesi Yayınları.
- Tozlu, N. (2014c). *Eğitimden Felsefeye 3*. Erzurum: Bayburt Üniversitesi Yayınları.
- Tozlu, N. (2015). Yaşanılır bir dünya kurmak: Yahut eğitime düşen. Konferans. Bayburt.